

“บ้านมั่นคงนาจำปา” ก่อร่างสร้างบ้าน สู่ชีวิตใหม่บนที่ดิน ส.ป.ก.

เรื่อง : เกศราภรณ์ โพธิ์ศรี

เรียบเรียง : ศิริพร ฉุนตุ

บ้านมั่นคงนาจำปา เป็นเรื่องราวของกลุ่มคนที่เคยไร้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยและต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก แต่ด้วยหัวใจที่ไม่ยอมแพ้ พวกเขาพร้อมแรงร่วมใจ เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ก่อร่างสร้างชุมชนใหม่ภายใต้ชื่อ “บ้านมั่นคงนาจำปา” จังหวัดกาฬสินธุ์ จุดเริ่มต้นของรากฐานชีวิตที่มั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านมั่นคงนาจำปา : จากผืนดินเสื่อมสภาพ สู่รากฐานชีวิตใหม่

ชุมชนบ้านมั่นคงนาจำปา ตั้งอยู่ในตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ เดิมทีเป็นพื้นที่ป่ายูคาลิปตัส พื้นดินทรายเสื่อมคุณภาพและมีปัญหาปลวกชุกชุม กลุ่มผู้เดือดร้อนส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป เช่น ก่อสร้างและกรีดยางพารา เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน และอำเภอนามน โดยบางส่วนเคยบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำเพื่ออยู่อาศัย

วิกฤตชีวิตชาวบ้านนาจำปา ก่อนก่อร่าง “บ้านมั่นคง”

ในปี พ.ศ. 2557 ชาวบ้านในพื้นที่ต้องเผชิญปัญหาหลายด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของครอบครัว อาทิ **ที่ดินและที่อยู่อาศัย** ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงถาวร กล่าวคือ เป็นกระท่อมชั่วคราว ทำจากวัสดุราคาถูก เช่น ไม้ยูคาลิปตัส ป้ายไวนิล หรือหญ้าคา หลังคารั่ว ไม่สามารถต้านลมฝนได้ เมื่อเกิดพายุต้องหนีไปหลบในป่ายางหรือใต้ต้นไม้ **สาธารณูปโภคพื้นฐาน** การเข้าถึงน้ำประปาอย่างจำกัดไม่เพียงพอ และยังมีไฟฟ้าใช้ ทำให้การดำรงชีวิตลำบาก **เศรษฐกิจ** ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอนขาดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง : จากดินเสื่อมสภาพ สู่ชุมชนเข้มแข็ง

ในปี 2557 ภายใต้นโยบายจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร (คทช.) ของรัฐบาล และการสนับสนุนจากภาคีพัฒนา ชุมชนนาจำปาได้เริ่มต้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เมื่อชาวบ้าน 90 ครัวเรือนที่ผ่านการคัดเลือกได้รับจัดสรรที่ดินในเขต ส.ป.ก. ครอบครัพละ 2 ไร่ 2 งาน แต่ด้วยสภาพดินแข็งเพาะปลูกยาก ไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา และอยู่ห่างไกลแหล่งน้ำธรรมชาติ หลายครอบครัวไม่สามารถปรับตัวได้พากันย้ายออกไปหลังจากที่เข้ามาอยู่อาศัยได้เพียง 1 เดือน จึงเหลือเพียง 23 ครัวเรือนที่ยังยืนหยัดต่อสู้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง โดยได้รับการสนับสนุนให้ก่อตั้ง “สหกรณ์การเกษตรบ้านดงกล้วย ในเขตปฏิรูปที่ดิน จำกัด” ภายใต้การดูแลของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ ชาวบ้านเริ่มระดมหุ้นตั้งต้น 23 หุ้น หุ้นละ 100 บาท รวมเป็นทุนเริ่มต้น 2,300 บาท ชาวบ้านใช้เวลา 1 ปี ในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเงินส่วนนี้จะนำมาเป็นงบประมาณในการบริหารจัดการชุมชน และพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่อไป

บ้านมั่นคงนาจำปา : จากความฝัน สู่ความจริง

บ้านมั่นคงนาจำปา : ช่วงปี 2559-2560 โครงการบ้านมั่นคงของ พอช. ได้เข้ามายกระดับคุณภาพชีวิตในตำบลนาจำปา โดยสนับสนุนงบประมาณจำนวน 3,402,000 บาท ให้กับ 90 ครัวเรือน ภายใต้การบริหารจัดการของสหกรณ์ ชาวบ้านได้รับวัสดุก่อสร้าง เช่น เสา สังกะสี และหลังคา พร้อมทั้งจ้างช่างในชุมชนสร้างงานสร้างรายได้ไปพร้อมกัน

ยกระดับสาธารณูปโภคพื้นฐาน : จากถนนดินที่เข้าถึงยาก ส.ป.ก. ได้เข้ามาสนับสนุนให้ปรับเป็นถนนลูกรัง และในปี 2565-2566 มีการเสนอแผนพัฒนาสาธารณูปโภคเพิ่มเติมสำหรับ 76 ครัวเรือน งบประมาณจำนวน 1,375,000 บาท ได้แก่ ห้องน้ำในอาคารส่วนกลาง หอถังเก็บน้ำ ไฟส่องสว่าง พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบสูบน้ำโซลาร์เซลล์ ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ ในพื้นที่ส่วนกลางและแปลงรวม ซึ่งทั้งหมดนี้บริหารจัดการโดยสหกรณ์ของชุมชนเอง ปัจจุบันมีสมาชิกภายในโครงการรวมทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน

จากการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคงนาจำปา ทำให้ชาวบ้านมีบ้านมั่นคงแข็งแรงเป็นของตนเอง ผ่านการร่วมกันสร้าง ร่วมกันจัดการ สามารถดูแลคนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม เช่น มีบ้านมีห้องน้ำที่ปลอดภัยสะอาดและเหมาะสมกับการใช้งานของทุกคนในบ้าน รวมทั้งมีน้ำประปาที่สะอาดบริโภคและมีไฟฟ้าส่อง

สว่างทุกครัวเรือน นอกจากนี้ ในชุมชนยังมีถนน ระบบการจัดการน้ำและสาธารณสุขโรคต่างๆ ช่วยให้คนในชุมชนมีชีวิตที่สะดวกและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

สร้างอาชีพ เสริมรายได้ ชูชุมชนยั่งยืน

นับตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา หลังจากมีการจัดตั้งสหกรณ์ฯ ชุมชนนาจำปาได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหลายหน่วยงาน โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์สนับสนุนงบประมาณกว่า 1.8 ล้านบาท เพื่อสร้างอาคารสหกรณ์ และให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอาชีพ และยังมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมอาชีพ โดยมี การอบรมและสนับสนุนอาชีพที่หลากหลายเพื่อเพิ่มรายได้แก่สมาชิก เช่น **สำนักงานเกษตรและสหกรณ์** ให้ความรู้ และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเพาะเห็ดฟาง **สำนักงานปศุสัตว์** ให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด ไก่ไข่ และสนับสนุนโคเนื้อแก่สมาชิกรายละ 5 ตัว **กรมประมง** ให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงปลาตก พร้อมสนับสนุนอุปกรณ์การเลี้ยง เช่น กระชังบักและอาหารปลา **กรมหม่อนไหม** ให้ความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงและการสาวไหม พร้อมสนับสนุนอุปกรณ์การเลี้ยงไหม **สำนักงานเกษตร** ให้ความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดสาร พร้อมสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก **กรมพัฒนาที่ดิน** ให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงสภาพดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และโดโลไมต์ **ศูนย์วิจัยพัฒนาการเกษตร กทม** ให้ความรู้เรื่องการใช้สารชีวภัณฑ์แทนสารเคมี และการจัดตั้งโรงหมักปุ๋ย

ด้วยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ชุมชนนาจำปาสามารถวางรากฐานอาชีพที่มั่นคง และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง แม้ช่วงแรกจะประสบปัญหาเรื่องตลาดและมาตรฐานคุณภาพสินค้า แต่ชุมชนไม่ย่อท้อพัฒนาต่อเนื่องจนเกิดกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งภายใต้สหกรณ์ เช่น กลุ่มเลี้ยงไหม 17 ราย กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด 7 ราย กลุ่มปลูกผัก 23 ราย กลุ่มเลี้ยงปลาตก 30 ราย นอกจากนี้ สมาชิกหลายรายยังคงรับจ้างกรีดยางควบคู่กับการทำอาชีพในชุมชนเพื่อเสริมรายได้และความมั่นคงในระยะยาว

สหกรณ์ : หัวใจของการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

สหกรณ์บ้านมั่นคงนาจำปาเป็นกลไกหลักในการบริหารธุรกิจของชุมชนทั้ง 5 ประเภท โดยหักรายได้ 5% เข้ากองกลาง เพื่อนำกลับมาสนับสนุนสวัสดิการและกิจกรรมเพื่อสมาชิก ได้แก่ **ธุรกิจจัดหา** จำหน่ายเมล็ดพันธุ์คุณภาพในราคาย่อมเยาเพื่อสนับสนุนการผลิตภายในชุมชน **ธุรกิจรวบรวมผลผลิต** รับซื้อผลผลิตจากสมาชิก เช่น จิ้งหรีด ฝรั่ง หน่อไม้ฝรั่ง เพื่อนำไปจำหน่ายต่อ สร้างรายได้ที่เป็นธรรม **ธุรกิจสินเชื่อ** ปลอ่ยกู้เพื่อการเกษตร สูงสุด 30,000 บาทต่อราย ดอกเบี้ยต่ำเพียง 5% โดยมีผู้กู้แล้ว 42 ราย **ธุรกิจเงินฝาก** สมาชิกผู้กู้ต้องเปิดบัญชีเงินฝาก โดยได้ดอกเบี้ย 2% ต่อปี และต้องฝากขั้นต่ำ 400 บาทต่อปี **ธุรกิจบริการ** ให้บริการหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการชุมชน เช่น ให้เช่าเตาถ่าน ตู้น้ำหยอดเหรียญ คอกเลี้ยงจิ้งหรีด โรงเรือนปลูกผักมั่ง บริการซ่อมระบบประปา บริการตู้อบแสงอาทิตย์ (เฉพาะผลไม้) จัดเบรค/อาหารประชุม ให้เช่าสถานที่ห้องประชุม และเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานที่ดำเนินการโดยสมาชิกเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าสหกรณ์จึงไม่เพียงเป็นแหล่งเงินทุน แต่ยังเป็นศูนย์กลางการจัดการทรัพยากร พัฒนาอาชีพ และส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนแบบครบวงจร

สถานะเงินทุนสหกรณ์ปัจจุบัน(ณ ปี 2567) มี**ทุนเรือนหุ้นคงเหลือ 320,000 บาท** และมี**ทุนสำรองอยู่ 500,000 บาท**เศษ ปี 2560-2567 สหกรณ์ได้กู้เงินจากกรมส่งเสริมสหกรณ์เพื่อปลอ่ยกู้ให้สมาชิก ปัจจุบัน ได้ปิดหนี้ทั้งหมดแล้ว โดยใช้ทุนภายในขององค์กร โดยมีการปลอ่ยเงินกู้ให้กับสมาชิกไปประกอบอาชีพแล้ว รวมกว่า 800,000 บาท

สหกรณ์ดูแลกัน...ตั้งแต่บ้านถึงชีวิต

นอกจากการบริหารธุรกิจชุมชน สหกรณ์ยังใส่ใจคุณภาพชีวิตสมาชิกผ่านกองทุนสวัสดิการต่างๆ ที่ครอบคลุมทั้งยามป่วย ยามตาย และการพัฒนาอนาคต อาทิ **กองทุนบ้านมั่นคง** กั้นบอดหนุน 10% เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย เช่น เสียหายบางส่วน ช่วยไม่เกิน 5,000 บาท เสียหายทั้งหมด ช่วยไม่เกิน 10,000 บาท **กองทุนช่วยเหลือกรณีเสียชีวิต** มอบเงินค่าทำศพ 3,000 บาท สำหรับสมาชิกและครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก คู่สมรส) **ทุนสาธารณประโยชน์** สนับสนุนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น มอบถุงยังชีพช่วงโควิด-19 **ทุนอบรมและศึกษาดูงาน** ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพสมาชิก เพื่อเติบโตไปพร้อมกับชุมชน ทุกกองทุนสะท้อนแนวคิด “พึ่งพาตนเอง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ทำให้สหกรณ์กลายเป็นหลักประกันชีวิตของคนในชุมชนนาจำปา

ชุมชนสีเขียว...สู่การปรับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่ยั่งยืน

จากการเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย ชุมชนนาจำปาได้ต่อยอดสู่การพัฒนาระบบนิเวศอย่างมีเป้าหมาย พื้นที่ถูกปรับให้มีความร่มรื่นด้วยการปลูกต้นไม้ใหญ่ เช่น ยางนา เพื่อสร้างป่าให้เกิดเห็ดระโงก พื้นที่สีเขียว และความหลากหลายทางชีวภาพ และมีการจัดโซนสำหรับการเลี้ยงไก่ ปลา และจิ้งหรีด เพื่อให้ระบบนิเวศสมดุล และ

เอื้อต่อการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง ผู้ใหญ่บ้านยังรณรงค์งดการเผาป่าเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมอาชีพที่ยั่งยืนอย่างการเลี้ยงจิ้งหรีดและไหม ด้านการจัดการขยะ ชุมชนได้รับการสนับสนุนจาก อบต. จัดวางถังขยะและมีรถเก็บขยะทุก 2-3 วัน ด้วยค่าบริการเพียง 30 บาทต่อเดือน ช่วยให้สิ่งแวดล้อมสะอาดและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ชุมชนน่าจำปาในวันนี้มีความร่มรื่น ลดอุณหภูมิและช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืช สัตว์เล็ก และจุลินทรีย์ในดิน ซึ่งมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในระยะยาว อีกทั้งการแบ่งโซนเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ ยังทำให้เกิดระบบนิเวศที่พึ่งพากันได้ เช่น นำมูลไก่มาเป็นปุ๋ย และใช้น้ำจากบ่อเลี้ยงปลามาใช้รดผัก เป็นต้น

"2 ไร่ 2 งาน สร้างความยั่งยืน: โมเดลการจัดการพื้นที่เกษตรผสมผสานเพื่อความมั่นคง"

สมาชิกแต่ละรายจะได้รับการจัดสรรพื้นที่ 2 ไร่ 2 งาน เพื่อทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีผังการใช้ประโยชน์พื้นที่ส่วนบุคคลดังนี้:

- 1 งาน: สำหรับปลูกบ้านพักอาศัย
- 1 งาน: สำหรับปลูกไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้ยางนา ซึ่งสามารถเพาะเชื้อเห็ดตระโงกและเห็ดเผาะได้ ทำให้มีเห็ดบริโภคเอง
- 1 งาน: สำหรับการเลี้ยงสัตว์ เช่น จิ้งหรีด ไก่ไข่ ไหม และวัว
- 1 งาน: สำหรับการทำบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กบ ปลา และแหนแดง
- 1 งาน: สำหรับปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด เช่น มะม่วง น้อยหน่า ละมุด ลำไย มะนาว มะขาม และลิ้นจี่
- 1 งาน: สำหรับปลูกผักปลอดสารพิษและสมุนไพร เช่น ผักสวนครัว ดอกดาวเรือง ข่า และตะไคร้

นอกจากนี้ ยังมีการใช้พื้นที่ ไร่บ้าน ให้เกิดประโยชน์ด้วยการปลูกต้นขี้เหล็กซึ่งสามารถนำไปจำหน่ายได้

“ผังแปลงส่วนกลาง” ชุมชนมีการบริหารจัดการพื้นที่ส่วนกลางเพื่อสร้างรายได้และอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก ดังนี้:

- โดมปลูกผัก: สมาชิกสามารถเช่าใช้โดมปลูกผักได้ในราคา 100 บาท/รอบ
- เต่าถ่าน: มีบริการให้เช่าเต่าถ่านในราคา 500 บาท/รอบ/เต่า
- แปลงปลูกดาวเรือง: สมาชิกสามารถเช่าพื้นที่ปลูกดาวเรืองได้ในขนาด 1 งาน ในราคา 100 บาท/รอบ

จากกระท่อมหลังคารั่ว... สู่บ้านที่หลับสบายและหัวใจที่มั่นคง

จากเดิมที่เคยอยู่ในกระท่อมหลังคารั่ว ชีวิตที่ต้องหลบฝนตาม ใต้ต้นไม้ มาวันนี้สมาชิกชุมชนนาจำปาได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การมีบ้านที่ อบอุ่นและมั่นคง ทำให้สมาชิก "นอนหลับสนิท" และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้น รายได้ที่เพิ่มขึ้นช่วยให้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้อย่างไม่ ยากลำบากอีกต่อไป

การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่แค่เรื่องที่อยู่อาศัย แต่คือการก่อร่าง “ระบบชุมชนที่เข้มแข็ง” คนในชุมชนมีความเอื้ออาทร แบ่งปัน และมีการสอดส่องดูแลกันเหมือนพี่น้อง พร้อมทั้งขยายความร่วมมือไปยัง พื้นที่ใกล้เคียง วันนี้ นาจำปาไม่ใช่แค่ชุมชนเล็กๆ อีกต่อไป แต่กลายเป็น “ฐานเรียนรู้” และ “วิทยากรต้นแบบ” ที่ถ่ายทอดประสบการณ์จริง ให้กับชุมชนอื่นๆ ด้วยความภาคภูมิใจในสิ่งที่ทุกคนร่วมสร้าง และการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก

ประเด็นท้าทายที่ยังต้องขับเคลื่อนต่อ

แม้ว่าชุมชนนาจำปาจะมีพัฒนาการที่ก้าวหน้า แต่ยังมีปัญหาหลักที่ต้องเร่งแก้ไข ได้แก่ **การจัดการน้ำ** เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะช่วงหน้าแล้ง ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ อ่างเก็บน้ำที่ขุดไว้ยังไม่สามารถ กักเก็บน้ำได้เพียงพอต่อความต้องการทั้งปี **โครงสร้างพื้นฐาน** ถนนลูกรังภายในชุมชนยังไม่ได้รับการปรับปรุงอย่าง เต็มที่ และอยู่ในระหว่างรอแผนพัฒนาจาก อบต. **ความต่อเนื่องในการทำงาน** บางโครงการขาดการติดตามผล และขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลลัพธ์ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ชุมชนนาจำปาได้มีแนวทางการพัฒนาใน อนาคต เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีแผนต่อยอดใน 2 มิติ หลัก ได้แก่ **ส่งเสริมเศรษฐกิจและ การท่องเที่ยว** มีแนวคิดจัดตั้งโฮมสเตย์ภายในพื้นที่โครงการ เพื่อเปิดโอกาสด้านรายได้ใหม่ และพัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ **เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน** ดำเนินความร่วมมือกับ อบต. อย่างใกล้ชิด เพื่อเร่ง แก้ไขปัญหาถนนลูกรัง และหาแนวทางจัดการน้ำที่ยั่งยืน รองรับความต้องการของทั้งชุมชนในระยะยาว

บ้านมั่นคงนาจำปา: พลังชุมชนที่เปลี่ยนความเดือดร้อนให้เป็นความยั่งยืน

เรื่องราวของบ้านมั่นคงนาจำปา คือ บทพิสูจน์ถึงพลังของชุมชนในการเปลี่ยนความเดือดร้อนให้กลายเป็นความเข้มแข็ง จากผู้ที่เคยไร้ที่ดิน ไร้บ้าน และสาธารณูปโภคที่ขาดแคลน สู่การลุกขึ้นรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ชุมชน ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีพัฒนา ชุมชนได้วางรากฐานชีวิตใหม่ สร้างบ้านที่มั่นคง พัฒนาระบบสวัสดิการดูแลกันทุกช่วงวัย และสร้างอาชีพที่หลากหลายเพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงนี้จึงไม่ได้สร้างแค่ “บ้าน” แต่ยังปลูกฝังความรัก ความสามัคคี และความภาคภูมิใจในคำว่า “ชุมชน”

หลุมพอเพียงบ้านมั่นคงนาจำปา ทางเลือกสู่ความมั่นคงทางอาหารและรายได้

ชุมชนบ้านมั่นคงนาจำปา ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ริเริ่มการทำ “หลุมพอเพียง” หรือแปลงปลูกพืชขนาดเล็กที่ออกแบบให้เป็นระบบเกษตรผสมผสาน เพื่อการปลูกผักกินเองในครัวเรือน สร้างความมั่นคงด้านอาหาร ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้เสริมให้ครอบครัวสมาชิก

โดยการจัดพื้นที่เพาะปลูกในหลุมหรือแปลงเล็ก ๆ ให้มีพืชหลายชนิดอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยหลักการเกื้อกูลกันของธรรมชาติ พืชที่ปลูกจะช่วยบังแดด รักษาความชื้น และเสริมคุณค่าดินในเวลาเดียวกัน **พืชผักอายุสั้น** เช่น ผักบุ้ง คะน้า มะเขือ พริก สาระแหน่ และโหระพา สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็ว ช่วยให้ครัวเรือนมีผักสดบริโภคต่อเนื่องทุกวัน **สมุนไพรและเครื่องเทศ** ตะไคร้ ข่า ขมิ้น ขิง ปลูกง่าย ใช้ประกอบอาหารและรักษาโรคเบื้องต้น เป็นเสปียงสุขภาพในครัวเรือน **ไม้ผลขนาดเล็ก** กล้วยและมะละกอให้ผลผลิตที่กินได้ พร้อมกับทำหน้าที่เป็นไม้ร่มเงาให้พืชผักรอบ ๆ **ไม้ยืนต้นและไม้ให้ร่มเงา** ปลูกเป็นแนวยาวตามขอบพื้นที่ ช่วยกำหนดเขตแปลง และรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเล็ก ๆ ในหลุม

การจัดการหลุมพอเพียงไม่ซับซ้อน ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้คุ้มค่าและหมุนเวียนกลับคืนสู่ดิน ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักเติมเป็นระยะ เพื่อบำรุงดินโดยไม่พึ่งพาสารเคมี คลุมหน้าดินด้วยฟางหรือใบไม้แห้ง ลดการคายน้ำและรักษาความชื้น ออกแบบการปลูกให้พืชต่างชนิดเสริมกัน เช่น กล้วยช่วยให้ร่มเงา พริกและมะเขืออาศัยความชื้นจากดิน เกิดเป็นระบบพึ่งพาอาศัยที่สมดุล

การทำหลุมพอเพียงกลายเป็นต้นแบบที่จับต้องได้ของชุมชนบ้านมั่นคงนาจำปานอกจากสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัยในครัวเรือนแล้ว ยังช่วยให้สมาชิกมีรายได้จากการขายผักส่วนเกินในตลาดท้องถิ่น ลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้ครอบครัว

